

Orlofsnefnd húsmæðra í Reykjavík

Reykjavík 23. mars 2017.

Alþingi.

Bt. Allsherjar- og menntamálanefnd.

146. löggjafarþing 2016-2017.

119. mál.

Efni: Umsögn Orlofsnefndar húsmæðra í Reykjavík um frumvarp til laga um afnám laga um orlof húsmæðra, nr. 53/1972, með síðari breytingum.

Orlofsnefnd húsmæðra í Reykjavík hefur áður sent inn umsögn vegna sama máls þann 5. mars 2015 og fylgir sú umsögn með þessari umsögn.

Orlofsnefnd húsmæðra í Reykjavík gerir eftirfarandi athugasemdir við frumvarp það er hér um ræðir.

Nefndin gerir athugasemd við frumvarpið í heild sinni í ljósi þess að enn hallar á konur í þjóðfélaginu og sérstaklega þann hóp er nýtir sér orlof húsmæðra en það eru eldri konur, öryrkjar og konur á öllum aldri er vinna láglauastörf. Þessir hópar standa höllum fæti í þjóðfélaginu og eiga hóparnir langt í land í jafnréttisbaráttunni.

Enn hallar á konur á hinum ýmsu sviðum þjóðfélagsins og langt er í land að markmiði jafnréttislaganna sé náð. Sýnir það sig best á því að núverandi félagsmálaráðherra telur þörf á að innleiða jafnlaunavottun með lagabreytingu á jafnréttislögunum. Enn í dag eru meðallaun kvenna í flestum starfstéttum mun lægri en meðallaun karla.

Meðal aldur þeirra kvenna er nýttu sér orlof húsmæðra í Reykjavík árið 2016 var 67 ár og var elsta konan sem fór í ferð á vegum orlofsins, í fyrra, 91 árs gömul.

Flestar þeirra kvenna sem nýta sér orlof húsmæðra í Reykjavík eiga lítinn sem engan rétt til lífeyrissjóðsgreiðslna. Mikill meiri hluti þeirra kvenna sem nýta sér ferðir á vegum orlofsins voru heimavinnandi og áttu ekki rétt á fæðingarorlofi né dagvistun fyrir börn sín. Margar þessara kvenna hafa hugsað um veika eiginmenn árum saman og hafa einangrað sig félagslega. Þessi hópur kvenna treystir sér ekki til að fara í ferðir á eigin vegum, þær passa ekki í hjónaferðir ásamt því að oft á tíðum vantar ferðafélaga. Það getur því skipt sköpum fyrir þennan hóp kvenna að komast í orlofsferðir.

Þó svo að yngri konur séu farnar að hasla sér völl á vinnumarkaði og séu fjölmennar í háskólum landsins þá breytir það ekki því að hér er ekki verið að ræða þann hóp kvenna. Við erum að ræða um eldri konur, öryrkja og láglauakonur en það eru þeir hópar sem nýta sér orlofsferðir eins og fram hefur komið. Þessir hópar kvenna hafa ekki sömu stöðu og hópurinn

sem flutningsmenn þessa frumvarpst vilja miða við og því ekki réttlætanlegt að taka þann hóp sem dæmi um rökstuðning til að fella á brott lög um orlof húsmæðra. Meðan þeir hópar kvenna sem nýta sér orlof húsmæðra eru ekki komnir nær jafnrétti en raun ber vitni er ekki tímabært að fella lög in úr gildi.

Hvað varðar sveitarfélögin og útgjöld þeirra í orlofssjóðina þá er um verulega lágar fjárhæðir að ræða fyrir hvert sveitarfélag eða rúmar 100 krónur, á íbúa, á ári. Það gefur því augaleið að sú ánægja sem af þessum ferðum hlýst er langt umfram þá fjármuni sem bæjarfélögin leggja í sjóðina.

Með því að afnema lög in telur orlofsnefnd húsmæðra í Reykjavík að mikil afturför sé farin í réttindabaráttu kvenna hér á landi. Réttur kvenna til jafns á við karlmenn kom ekki að sjálfum sér, það voru konur sem lögðu allt í sölurnar fyrir baráttuna sem hefur komið konum þessa lands þangað sem þær eru í dag. Í hópi þeirra eldri kvenna sem nýta sér orlofsferðir í dag eru konur sem einmitt stóðu í þessari baráttu hér á árum áður.

Síðast þegar frumvarpið var lagt fram var það flutt á 100 ára kosningaafmæli kvenna á Íslandi og nú að þessu sinni var það tekið til umræðu á Alþingi og vísað í nefnd á Alþjóðlegum baráttu degi kvenna. Það getur hreinlega ekki verið að þeir sem velja slíkar tímasetningar geri sér grein fyrir þeirri gríðarlegu vinnu og þeim fórnunum sem konur fyrir á tímum lögðu á sig til þess að konur í dag byggju við þau réttindi sem þær nú hafa.

Virðingarfyllst

Hulda Ólafsdóttir, formaður

Hanna Dóra Þórisdóttir

Hjördís Jensdóttir

Álfheiður Árnadóttir

Ingveldur Ingólfssdóttir

Vilborg Þ.K. Bergman

Fyrir hönd Orlofsnefndar húsmæðra í Reykjavík

Vilborg Þ.K. Bergman, lögfræðingur.

Orlofsnefnd húsmæðra í Reykjavík

Reykjavík 5. mars 2015.

Alþingi.

Bt. Allsherjar- og menntamálanefnd.

144. löggjafarþing 2014-2015.

Þingskjal 422 – 339. mál.

Efni: Umsögn Orlofsnefndar húsmæðra í Reykjavík um frumvarp til laga um afnám laga um orlof húsmæðra, nr. 53/1972, með síðari breytingum.

Orlofsnefnd húsmæðra í Reykjavík gerir eftirfarandi athugasemdir við frumvarp það er hér um ræðir.

Í fyrsta lagi gerir nefndin athugasemd við að lögin eigi að öðlast þegar gildi sitt líkt og fram kemur í 2. mgr. frumvarpsins en slíkt telur nefndin ekki ásættanlegt í ljósi þess að nefndin hefur nú þegar lokið skipulagningu og auglýst orlofsferðir fyrir árið 2015 og því ekki hægt að leggja niður ferðir með svo skömmum fyrirvara án þess að til verulegs tjóns komi fyrir alla aðila.

Í öðru lagi gerir nefndin athugasemd við ákvæði til bráðabirgða en það gefur auga leið að ákvæðið hljóðar um of skamman tíma. Orlofsnefnd húsmæðra í Reykjavík starfar eftir lögum nr. 53/1972, lög um orlof húsmæðra og ber því að fylgja þeim lögum á meðan þau eru í gildi. Orlofsnefndin hefur nú þegar lokið skipulagningu ársins 2015 og hafin er skipulagning ársins 2016. Hjá Orlofsnefnd húsmæðra í Reykjavík er boðið upp á vandaðar og vel skipulagðar ferðir með þarfir hvers einstaklings í fyrirrúmi. Til þess að Orlofsnefnd húsmæðra geti boðið slíkar ferðir, leggja nefndarkonur til mikla ólaunaða vinnu og undirbúningsferli hvernar ferðar er langt. Nefndin telur því ekki unnt að leggja niður starfsemi nefndarinnar með svo stuttum fyrirvara án þess að til tjóns komi. Ef til þess kemur að lög þessi verði samþykkt þá telur nefndin að hún verði í ljósi starfsemi sinnar að fá lengri aðlögunartíma eða í það minnsta eitt til tvö ár.

Í þriðja lagi gerir nefndin athugasemd við frumvarpið í heild sinni í ljósi þess að enn hallar á konur í þjóðfélaginu og þá sérstaklega eldri konur og láglauna konur á öllum aldri. En þetta eru þeir hópar er nýta sér Orlof húsmæðra í Reykjavík. Ýmsar kannanir sýna að konur njóta ekki jafnréttis í launum og þá sérstaklega láglauna konur og eldri konur en þessir tveir hópar eiga langt í land með að ná jafnrétti hvað þetta varðar.

Flestar af þeim eldri konum er njóta orlofsins voru heimavinnandi, áttu ekki rétt á fæðingarorlofi né dagvistun fyrir börn sín. Flestar þeirra eiga ekki rétt á lífeyrissjóðsgreiðslum og margar hverjar hafa séð um veika eiginmenn árum saman ásamt því að réttur þeirra til eftirlauna maka sinna vegur ekki þungt. Margar þessara kvenna hafa einangrað sig félagslega

en eins og allir vita þá er einsemdin einn versti óvinur mannsins. Orlofsferðirnar rjúfa einangrun margra þessara kvenna og stuðla að ánægjuríkara lífi þeirra. Þessar konur hafa hvorki fjárráð né treysta sér í ferðir á eiginvegum ásamt því að oft á tíðum hafa þær ekki ferðafélaga. Í orlofsferðum eignast konur ferðafélaga sem verða oft á tíðum vinkonur í hinu daglega lífi. Það getur því skipt þessar konur verulegu máli að komast í slíka ferð, er þær ráða við fjárhagslega og geta gengið að því vísu að þær njóti félagsskap annarra kvenna og geti deilt sögu sinni með konum sem eiga sér svipaða lífsögu. Orlofsferðirnar eru í alla staði mjög vandaðar og reyndir farastjórar í þeim öllum ásamt því að nefndarkonur eru ávallt til taks fyrir konurnar þeim til halds og trausts. Flestar þessara kvenna tala eingöngu móðurmál sitt og þurfa því að geta lagt fullt traust á farastjóran og nefndarkonur og finna til mikils öryggis í ferðunum.

Annar hópur kvenna sem einna helst nýtir sér orlofsferðir á vegum Orlofsnefndar Reykjavíkur eru láglaunakonur þessar konur hafa lág laun, lág eftirlaun-og eða lága lífeyristryggingu. Í könnun er Gallup gerði fyrir verkalyðsfélag Flóabandalagsins haustið 2014 kemur fram að verkakonur eru með 73% af launum karla og því um verulegan mun að ræða á launum karla og kvenna á meðal verkafólks. Samkvæmt sömu könnun hafa karlar að meðaltali 114 þúsund krónum hærra heildarlaun en konur fyrir fullt starf. Heildarlaun karla í fullu starfi eru að meðaltali 425 þúsund á mánuði á meðan þau eru ekki nema 311 þúsund hjá konum en þetta þýðir hátt í 1,4 milljónir í mun á ári á milli kynjanna.

Í Upphafsorði 1. gr. laga um jafna stöðu og jafnan rétt kvenna og karla kemur fram að markmið laganna er að koma á og viðhalda jafnrétti og jöfnum tækifærum kvenna og karla og jafna þannig stöðu kynjanna á öllum sviðum samfélagsins. Ein af þeim leiðum sem nefndar eru til að ná fram markmiði laganna er að bæta sérstaklega stöðu kvenna og auka möguleika þeirra í samfélaginu, löggjafinn gerir því beinlínis ráð fyrir að sum úrræði sem gripið er til nýtist konum fremur en körlum. Meðan jafnrétti í framkvæmd er ekki nær jafnrétti í lögum er húsmæðraorlofið alls ekki forréttindi, heldur má líta á það sem tilraun til að jafna kjör kynjanna og rétta hlut kvenna þar sem á hefur hallað. Því telur orlofsnefnd húsmæðra ekki mögulegt að fella lögin niður fyrr en markmið jafnréttislaga hefur náðst.

Það er því miður langt í land að markmiði jafnréttislaga sé náð, meðallaun kvenna í flestum starfstéttum eru mun lægri en meðallaun karla. Konur eru mun fjölmennari hópur í hlutastörfum, geta síður unnið yfirvinnu og staðfest er að konur vinna að mestu leyti heimilisstörfin en þau eru jú líkt og allir vita ólaunuð og án orlofsréttar. Starfsaldur kvenna á vinnumarkaði er einnig styttri og er það vegna þess að konur bera enn i dag höfuðþungann af heimilishaldinu, að halda öðru fram er í raun óskhyggja. Þrátt fyrir að lagalegu jafnrétti kynjanna sé náð þá á framkvæmdin enn langt í land. Feministahreyfingar hafa bent ítrekað á þetta í gegnum tíðina og vissulega hefur það skilað árangri í jafnréttisbaráttunni en kynbundið misrétti á sér þó enn stað á hinum ýmsu sviðum þjóðfélagsins. Til dæmis hafa konur aldrei náð því að verða helmingur þingmanna hér á landi og hlutfall karla og kvenna í sveitastjórnnum er enn ójafnt. Í fjölmiðlum eru konur ekki nema í kringum 30% viðmælenda á meðan karlar eru í kringum 70% viðmælenda. Launamunurinn er enn viðvarandi og þar hallar allverulega á konur.

Það verður því að segjast að jafnrétti á talsvert í land hér á landi, við verðum að passa okkur á því að sofna ekki á verðinum því þá getum við átt það á hættu að bakslag komi í jafnréttisbaráttu okkar. Jafnrétti kemur ekki að sjálfu sér og við verðum alltaf að vera á verði. Í ár er verið að halda upp á 100 ára kosningarétt kvenna, þeir sem vilja fella úr gildi lög um orlof húsmæðra á þessum tímapunkti gera sér ekki grein fyrir þeirri gífurlegu vinnu og þeim fórnum er konur fyrr á tímum lögðu á sig til þess að einmitt þær konur sem nú standa að flutningi þessa frumvarps geti í dag starfað á Alþingi okkar Íslendinga.

Virðingarfyllst

Hulda Ólafsdóttir, formaður

Guðrún Einarsdóttir

Hanna Dóra Þórisdóttir

Hjördís Jensdóttir

Ingveldur Ingólfssdóttir

Vilborg Þ. K. Bergman